

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMĂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția: Str. D. Cantemir No. 36. Administrația: Parcul Ștefan cel Mare No. 8.	Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni	ABONAMENT: Parohiile: . . . . . 200 Lei Particulari: . . . . . 160 Lei Membrii Agrului . . . . . 100 Lei
--	--	---

PARTEA OFICIALĂ

Veneratului Cler

și întreg poporului credincios al Provinciei bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș
Mântuire și binecuvântare

Venerați Frați și Iubiți Fii,

Cunoașteți cu toții ce-a însemnat pentru lumea creștină anul de sfânt Jubileu, rânduit de Preafericitul Părinte al Romei, Papa Pius al XI-lea, pentru 1933, când s'au împlinit nouăsprezece veacuri dela jertfa de pe Crucea Mântuitorului lumii, Hristos. Nouile cruci jubilar, răsărite — din jertfa pioasă a bunilor Noștri credincioși — în atâtea și atâtea părți ale Provinciei Noastre bisericești de Dumnezeu binecuvântate, ca și grija mai aleasă ce s'a dat pretutindeni răstignirilor mai vechi de pe cuprinsul hotarelor ei, sunt, și vor fi multă vreme, dovezi grăitoare a binelui sufletesc hărăzit tuturor de Anul cel sfânt, încheiat la 2 Aprilie c.

Dupăcum bine știți iarăși cu toții, adevăratul rod al Jubileului, iertarea cea mare a tuturor pedepselor vremelnice, cunoscută sub numele de indulgență plenară, a putut fi cules în cursul Anului sfânt numai de cei ce au fost în stare să pelegrineze la Cetatea eternă a Romei, unde se află — alături de atâtea alte moaște neprețuite — și mormintele sf. Apostoli Petru și Pavel și de unde se îndrumă, cu putere de Sus, întreagă biserica Domnului. Nu sunt puțini aceștia, căci numărul lor se cifrează cu câteva sute de mii, între cari și pelegriinii români, cari au avut fericirea de-a putea face acest drum de sfântă întremare a sufletului. Dar ce este aceasta față de cele bine peste 400 milioane credincioși ai bisericii!? Ori — ca să pilduim cu împrejurările noastre — ce înseamnă cei vre-o două sute pelegriini români față de numărul celor aproape 15 sute de mii credincioși ai sfintei noastre biserici române unite!?

Ținând seamă de această împrejurare, și urmând unei tradiții de veacuri, Părintele cre-

știnătății a vestit, chiar a doua zi după închiderea Anului sfânt, că, îndemnat de dragostea părintească ce poartă întregii sale turme cuvântătoare, a prelungit marele Jubileu al răscum-părării pe timp de un an, învoind, ca darurile lui excepționale să poată fi câștigate, în toată această vreme, din partea tuturor, cari vor împlini anumite cerințe, pe întreagă suprafața pământului.

* * *

Scrisoarea apostolică dela 3 Aprilie c. — cunoscută sub numele »Quod superiore anno« —, prin care se vestește această mare bucurie, anunța deodată, că pentru bisericile noastre răsăritene se vor da, la timp potrivit, noi lămuriri și anume întregiri în ce privește rugăciunile prescrise pentru a putea dobândi aceste daruri. Publicându se acum acestea întregiri în foaia oficială dela 14 Iulie c. a Sf. Scaun (»Acta Apostolicae Sedis«), Ne grăbim a Vă comunica Venerați frați și Iubiți fii, fără nici o întârziere, toate dispozițiile referitoare la extinderea marelui Jubileu, în următoarele:

1. Ținându-se seamă de rânduiala ritului nostru — după care întropțirea serbătorii Paștilor se face numai în preziua Înălțării —, termenul până când se poate lucra în biserica noastră indulgența plenară a Jubileului, este această zi a întropțirii, miercuri înainte de Înălțarea Domnului din 1935.

2. Marea iertare se poate câștiga, în tot acest răstimp, oriunde, afară de Roma, din partea oricărui credincios al bisericii, dacă împlinește condițiile prescrise, cari sunt: Cercetarea bisericii împreună cu anumite rugăciuni, spovedania și cuminecarea. Privitor la aceste condiții trebuie să se știe următoarele:

a) Spovedania și cuminecarea de Paști nu ajung pentru indulgința jubilară, ci trebuiesc făcute altele, anume în vederea acesteia. Mărturisirea aceasta trebuie să o facă chiar și cei ce ar fi în starea harului sfințitor, iar dela cuminecare nu pot fi scutiți decât bolnavii, cari nici de cum nu s'ar putea cumineca.

b) Cercetarea de biserici trebuie făcută în 12 rânduri. Unde avem deci două, sau mai multe biserici, ori capele publice, în cari se păstrează sf. Cuminecătură, se vor cerceta toate, începând totdeauna dela biserica parohială, iar unde avem numai una se vor face toate vizitele în aceasta singură. Ieșind din biserică, putem intra numai decât iarăși, contând aceasta drept o nouă vizită, așa că toate cele 12 vizite pot fi împlinite, fără nici o greutate, în cursul aceleiași zile. Dela aceste vizite sunt scutiți bolnavii, ținuiți la pat, robii, întemnițații și alții cari nicidecum nu le pot face, iar celor slăbiți de boală — între cari sunt a se socoti și toți cei trecuți de 70 ani — li-se îngăduie să poată face câte o singură vizită. Numărul acestor vizite se reduce apoi — tot cu putere primită dela sf. Părinte — pentru toată lumea la 3, de câte ori se vor face solemn, cu procesiune ordonată, sub conducerea titularului parohiei, ori a altui preot al bisericii noastre, delegat de acesta.

c) Cu ocaziunea vizitelor prescrise trebuie să se facă totdeauna și anumite rugăciuni, prinse în forma unei rânduieli speciale, aprobate chiar din partea Sf. Scaun, pe care o alăturăm aici ca tipăritură aparte. Rânduiala aceasta, ținută integral în spiritul bisericii noastre, este obligatoare pentru toate ocaziunile solemne, cu vizite reduse. Ea poate fi folosită însă în acelaș scop și la vizitele particulare. Cum însă această rânduială nu poate fi la îndemâna tuturor, și nu poate fi folosită de cei fără carte, se va ști, că rugăciunile ei pot fi înlocuite, în uzul particular, deplin drept, cu următoarele rugăciuni, cunoscute de toți: De câte 6 ori (odată la intențiunea Sfântului Părinte) »Tatăl nostru«, »Născătoare« și »Mărire« în fața ușii împărătești; de 3 ori »Credeul« și odată »Crucii Tale« în fața icoanei Mântuitorului; de câte 7 ori (în cinstea celor 7 rane ale inimei sale de mamă) »Născătoare« și odată »Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuește-ne pe noi« în fața icoanei Maicii Domnului; în sfârșit, odată »Credeul« în fața ușilor împărătești, ori a unei răstigniri.

3. Ordinea actelor de pietate înșirate mai sus nu este stabilită, așa că ele pot fi împlinite după cum îi vine cuiva mai bine.

4. Marea iertare poate fi câștigată și din partea celor ce ar fi obținut-o deja la Roma,

și încă toties quoties, adecă de atâtea ori de câte ori se împlinesc actele de pietate prescrise. Tot ce se cere e, ca actele uneia să nu se amestece cu ale celeilalte: Indată ce s'a încheiat deci seria uneia se poate începe seria a doua a acelorași acte. Tot aici amintim, că indulgința plenară poate fi oferită oricând și pentru sufletele din purgator.

* * *

Arătându-Vă în cele de mai sus condițiile, între cari se poate dobândi darul marei iertări, sau al indulginței plene, nu putem să nu Vă îndemnăm, Venerați frați și Iubiți fii, cu tot dinadinsul să faceți totul pentru a nu scăpa acest minunat prilej, îmbiat de Sf. Părinte al Romei, îmbogățindu-Vă de binefacerile ei neprețuite și contribuind prin ele, la ușurarea suferințelor din purgator ale celor ce V-au fost scumpi și dragi în viață. Nici un alt bine nu se poate pune alături de acesta și dacă anul trecut s'au găsit sute de mii, cari n'au cruțat cheltuială și osteneală pentru a-l putea câștiga acolo, unde singur se putea în cetatea sfântă a Romei, Ne place să credem, că acum, când fără nici o cheltuială și cu o osteneală ce nici că poate fi socotită atare, nu se va găsi suflet de credincios, care să nu râvnească a atinge acest bine.

Aceasta mai ales și pentru motivul, că el nu privește numai pe singuratici, ci întreagă societatea omenească. O spune aceasta, de tot răspicat, și Sf. Părinte, când Ne arată, că intențiunea lui, gândul, în slujba căruia a pus tot prisosul darurilor cerești din acest nou an sfânt, este ca împlânzindu-se mânia lui Dumnezeu pentru fărădelegile atâtor cari cred că-l pot scoate, pe căile cele mai netrebnice, din sufletul omenirii, să ajute la întărirea operei misionare, menite a aduce la unica turmă a marelui Păstor pe toți cei rătăciți dela adevăr, ori cari se țin încă în întunericul păgânătății, asigurând prin aceasta libertatea bisericii și pacea dintre țări și popoare.

Gândindu-Ne în special la biserica noastră română unită, nu e vorba deci numai de o nouă împăcare a atâtor suflete cu Dumnezeu, ci este în gândul Sfântului Părinte dela Roma și al Nostru, al Episcopilor voștri, cari Vă trimitem această carte de învățătură, ca prin această împăcare să se învioreze întreaga atmosferă a bisericii noastre, să se trezească la nouă viață, mai demnă și mai conștientă de sine, toate organizațiile ei, mai mult, ori mai puțin oficiale. Începând cu parohiile — ale căror cadre au cam început să se destrame prin lipsa de in-

teres a enoriașilor, cari par' că n'au azi alt gând decât să vadă pe ce cale ar putea scăpa de obligamentul de a-și replăti sumele împrumutate, subtragându-le, în chip necinstit, dela biserică și alte așezăminte ale ei —, și trecând peste organizațiile încă destul de inerte ale AGRU-lui și ale altor reuniuni grupate în jurul bisericii, până la cele mai mici întovărășiri cu temeiu religios, toate trebuie să renască, prin puterea Celui de sus, în acest an al mării iertări.

Firește, în scopul acesta va trebui să lucrăm cu toții, fără deosebire, cu multă stăruință și însuflețire. De pe amvoane va trebui să răsune mereu cuvântul cald, sistematic pregătit și bine îngrijit al păstorilor cu răspundere de binele turmei, reuniunile de misiuni vor trebui să-și îndoiască activitatea, bisericile vor avea să stea toată ziua deschise, scaunele de mărturisire vor trebui să poată fi oricând apropiate, iar mirenii, bunii noștri mireni, vor avea să asculte și să urmeze cu drag, gata la orice li-s'ar cere în numele mării iertări, îndemnurile sfinte și mântuitoare ale celor rânduți să-i îndrumeze pe calea cea bună.

În felul acesta se va resimți, Venerați Frați și Iubiți fii, de binefacerile marelui Jubileu întins peste toată lumea creștină, întregă ființa noastră bisericească. Așezămintele ei vor prinde toate nouă putere, contribuindu-se prin aceasta, cu tot ce avem mai bun, la consolidarea țării și a neamului.

Cerșind în acest scop darul Domnului nostru Isus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Spiritului Sfânt, Vă împărtășim cu drag Binecuvântările Noastre arhieresti.

Blaj, din conferința episcopescă, ținută la 17—18 Iulie 1934.

ss. † **Dr. Vasile Suci**,
Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș.

ss. † **Dr. Valeriu T. Frențiu**,
Episcopul Orăzii.

ss. † **Dr. Alexandru Nicolescu**,
Episcopul Lugojului.

ss. † **Dr. Iuliu Hossu**,
Episcopul Cluj—Gherlei.

ss. † **Dr. Alexandru Rusu**,
Episcopul Maramureșului.

No. 2601/1934.

Aceasta Pastorală în proxima Duminecă se va publica în toate bisericile parohiale și filiale din Dieceza Noastră.

Celelalte dispozițiuni luate în ordinul circular No. 2106/1934 rămân în vigoare întru toate cu aceea, că îndulgințele jubilar credincioșii bisericii noastre

le pot câștiga nu numai până la Dumineca Tomii 1935, ci până Miercuri înainte de Înălțarea Domnului din 1935.

Rânduiala de urmat la cele trei vizite prescrise pentru câștigarea în comun și în mod solemn a indulgenței jubilar, am tipărit-o în broșură separată, din care trimitem tuturor parohiilor câte trei exemplare. Parohiile, cari doresc mai multe exemplare, le pot comanda dela redacția Vestitorul. Dacă vizitele se fac în particular, se vor rosti rugăciunile conform Pastoraliei, sau se poate folosi și rânduiala Jertfirii celei mari. Pentru ca toți credincioșii să fie orientați asupra marelui Jubileu coala de afișe alăturată va fi ținută în loc potrivit pe ușa bisericilor.

Oradea, 17 August 1934.

Rânduiala

Iertării celei mari, sau a Jubileului.

De ești preot, să zici: Bine este cuvântat Dumnezeu nostru totdeauna, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

(Iar de nu, zi: Pentru rugăciunile sfinților Părinților noștri, Doamne Isuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, îndură-Te spre noi. Amin.)

Și să zici iarăși: Mărire Ție, Dumnezeuul nostru, mărire Ție!

Împărate ceresc, Mângăitorule, Spirite al adevărului, Carele pretutindenea ești și toate le plinești, Vistierul bunătăților și dătătorule de viață, vino și Te așază întru noi, și ne curățește de toată spurcăciunea, și mântuește, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, îndură-Te spre noi. *(De trei ori).*

Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Spirit, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

Prea Sfântă Treime, îndură-Te spre noi. Doamne, curățește păcatele noastre, Stăpâne, iartă fărădelegile noastre, pentru numele Tău.

Doamne îndură-Te spre noi *(De trei ori).* Mărire . . . Și acum . . .

Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vină împărăția Ta, fie voia Ta precum în cer, așa și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, și ne mântuește de cel rău,

Preotul: Că a Ta este împărăția, și puterea, și mărirea, a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Spirit, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Apoi cântăm troparele cele de umilință acestea, glasul al 6 lea:

Îndură-Te spre noi, Doamne, îndură-Te spre noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ție, ca unui Stăpân, noi păcătoșii, îndură-Te spre noi.

Mărire . . .

Doamne, îndură-Te spre noi, că întru Tine am sperat, nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre; ci caută și acum ca un milostiv, și

ne mântuește de dușmanii noștri, că Tu ești Dumnezeu-nosru și noi suntem poporul Tău, toți suntem lucrul mâinilor Tale și numele Tău chiemăm.

Și acum . . .

Ușa milostivirii deschide-o nouă, preabinecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci prin tine să ne mântuim de nevoi, că tu ești mântuirea neamului creștinesc.

Și troparele acestea cu melodie proprie, compuse de Leon Împăratul, glasul al 5-lea :

Veniți, popoare, ne mai văzută minune văzând, puterii Crucii să ne închinăm, că lemnul în raiu moarte a odrăzlit, iar acesta vieața o a înflorit, având pironit pe sine pe Domnul cel fără de păcat : din carele toate neamurile culegând nestrucăciune, strigăm : Cea ce prin Cruce moartea ai surpat, și pe noi ne ai slobozit, mărire Ție.

Mărire . . .

Glasul profeților Tăi, Isaia și David, s'a plinit Dumnezeu, carele zice : Veni-vor toate neamurile, Doamne și se vor închina înaintea Ta ; că iată poporul, care de darul Tău s'a umplut, Bunule, întru curțile Tale, ale Ierusalimului. Cea ce Cruce ai răbdat pentru noi, și cu învierea Ta ne-ai înviat, păzește-ne și ne mântuește pe noi.

Și acum . . . **Glasul al 6-lea.**

Glasurile profeților pe acest sfânt lemn mai înainte l-au vestiit : prin carele s'a slobozit Adam din blestemul morții cel de demult ; și înălțându-se acesta astăzi împreună și făptura înalță glas, dela Dumnezeu cerșind multă milă. Cea ce ești însuși întru milă nemăsurat, Stăpâne, curățire fii nouă, și mântuește suferințele noastre.

Și troparele acestea, glasul al 6-lea.

Taina cea mare a întrupării Tale, descoperindu-o la cină ucenicilor Tăi, iubitorule de oameni, ai zis : Luați pâinea cea dătătoare de vieață ; acesta este Trupul meu, și Sângele vieții nepieritoare.

Mărire . . .

Locaș ceresc s'a arătat casa de oaspeți, în care a săvârșit Hristos Paștile, și cina cea fără vărsare de sânge și închinarea cuvântătoare ; iar masa tainelor săvârșite acolo este altar înțelegător.

Și acum . . .

O, minune preamărită ! Pâinea cea vie și preadumnezească, pogorându-se din cer, de bună voie s'a dat spre mâncare în seara cinei ; căci luând pâinea, a binecuvântat-o și a dat-o Apostolilor, zicând : Luați, mâncați, acesta este Trupul meu ; asemenea și potirul. Deci să se ispitească fiecare mai înainte de ce s'ar împărtași : și așa să mânânce și să bea, spre mântuire și spre vieața de veci.

Apoi zice diaconul : Indură-Te spre noi, Dumnezeu, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te, . . . **de trei ori.**

Încă ne rugăm : pomenește, Doamne, sfânta catolică și apostolică Biserica Ta, cea dela o margine până la alta a lumii, pe care ai agonisit-o cu cinstitul Sânge al Hristosului Tău, și în pace o păzește, și-o întărește până la sfârșitul veacului. Rugămu-Te, mult milostive Doamne, auzi-ne pe noi păcătoșii, cari ne rugăm Ție, și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te . . . **de trei ori.**

Încă ne rugăm : cercetează-ne întru bunătatea Ta, Doamne. Arată-Te nouă întru bogatele Tale îndurări.

Fă să înceteze desbinările Bisericilor ; stinge îndrăzneala păgânilor ; răsculările eresurilor de grab le risipește, cu puterea sfântului Tău Spirit. Pe cei risipiți îi adună ; pe cei rătăciți îi întoarce, și-i unește cu sfânta catolică și apostolică Biserica Ta ; Rugămu-ne Ție, auzi-ne și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te . . . **de trei ori.**

Încă ne rugăm : pomenește, Doamne, pe Preafericitul Părinte Papa Piu, pe Înalt Preasfințitul Arhiepiscopul și Mitropolit Vasile, pe Înalt Preasfințitul Episcopul nostru Valeriu Traian și pe toți dreptcredincioșii Episcopi, pe Cinstita Preoțime, întru Hristos Diaconime, și toată ceata preoțească și călugărească ; rugămu-ne Ție, auzi-ne și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te . . . **de trei ori.**

Încă ne rugăm : pomenește, Doamne, pe Preaînălțat Regele nostru Carol și pe toți cucernicii și credincioșii Domnitori, pe cari i-ai judecat vrednici să împărățească pe pământ ; dăruiește-le adâncă și statornică pace ; grăește în inimile lor cele bune pentru Biserica Ta, și pentru tot poporul Tău : ca întru liniștea lor vieața pașnică și netulburată să viețuim, întru toată frica Ta, și întru bună cuviință ; rugămu-ne Ție, auzi-ne și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te . . . **de trei ori.**

Încă ne rugăm, ca să se păzească sfânt lăcașul acesta, și tot orașul (*sau* satul) și țara, de ciumă, de foamete, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea altor neamuri asupra noastră, și de războiul cel dintre noi ; și pentru ca milostiv, blând, și lesne iertător să fie bunul și iubitorul de oameni Dumnezeu nostru, și să întoarcă toată mânia, ce este pornită asupra noastră, și să ne scape de urgia lui, carea pe dreptate e deasupra noastră, și Te îndură spre noi.

Strana : Doamne, îndură-Te . . . **de trei ori.**

Preotul : Auzi-ne pe noi, Dumnezeuule Mântuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pământului, și a celor ce sunt pe mare departe, și, milostive Stăpâne, milostiv fii pentru păcatele noastre, și Te îndură spre noi. Că milostiv și iubitor de oameni ești, și Ție mărire înălțăm, Tatălui, și Fiului, și Sfântului Spirit, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Strana : Amin.

Preotul : Pace tuturor.

Strana : Și spiritului tău.

Diaconul : Capetele voastre Domnului să le plecați.

Strana : Ție, Doamne.

Preotul cu glas mare : Stăpâne mult milostive, Doamne Isuse Hristoase, Dumnezeu nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Doamnei noastre Născătoare de Dumnezeu, și pururea Fecioarei Maria ; cu puterea cinstitei și de vieață făcătoare Crucii ; cu mijlocirile cinstitelor cerești Puteri celor fără de trupuri ; ale cinstitului mărit prooroc Înaintemergător și Botezător Ioan ; ale sfinților, măriți și întru tot laudați Apostoli ; ale sfinților, măriți și bineînvingători Mucenici ; ale preacuvioșilor și de Dumnezeu purtători Părinților noștri ; ale celor dintre Sfinții Părinții noștri, și ai lumii mari Dascăli și Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, și Ioan Gură-de-aur ; și ale celui dintre Sfinți Părintelui nostru Nicolae Arhiepiscopul dela Mira Lichiei, făcătorul de minuni ; ale sfântului și măritului mare Mucenic Gheorghe purtătorul de biruință ; ale sfântului (*cutare*), a căruia amintire săvârșim ; ale sfinților și dreptilor dumnezeiești părinți Ioachim și Ana, și ale tuturor Sfinților

Tăi: bine primită fă rugăciunea noastră. Dăruiește-ne iertarea greșelilor noastre. Ocrotește-ne sub acoperământul aripelor Tale. Alungă dela noi pe tot dușmanul și potrivnicul. Păzește în pace viața noastră. Doamne, miluește-ne pe noi, și lumea Ta, și mântuește sufletele noastre, ca un bun și iubitor de oameni.

Poporul: Amin.

Și zicem toți împreună: Cred într'unul Dumnezeu...

Și îndată: Cuvine-se cu adevărat, să te ferim pe Tine, Născătoare de Dumnezeu, pe cea pururea fericită și preanevinovată, și Maica Dumnezeului nostru. Pe cea mai cinstită decât Heruvimii, și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, carea fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut: pe Tine, cea întru adevăr Născătoare de Dumnezeu, Te mărim.

(Dacă nu ești preot, să zici îndată: Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Isuse Hristoase, Dumnezeul nostru, îndură-Te spre noi. Amin).

Preotul: Mărire Ție, Dumnezeule, nădejdea noastră, mărire Ție.

Strana: Mărire... Și acum... Doamne, îndură-Te, de trei ori. Părinte, binecuvintează.

Și preotul deslegarea: Hristos, adevăratul Dumnezeu nostru, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Sale, ale sfinților, măriți și întru tot laudați Apostoli, ale preacuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor Părinților noștri, și ale tuturor Sfinților, să ne miluiască, și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și iubitor de oameni.

Strana: Amin.

No. 2815/1934.

Noul Orologhion.

În zilele trecute a apărut la Blaj, în Tipografia Seminarului arhidiecezan, o nouă ediție (a V-a cu litere srtăbune) a Orologhionului.

Comisiunea încredințată cu tipărirea cărților bisericesti, în frunte cu Revmul pâr. canonic Dr. Victor Macaveiu, și-a dat toată silința, ca această nouă ediție a tovarășului de toate zilele al preoților, să o scoată în cele mai bune condițiuni. De fapt și satisface tuturor așteptărilor. Noul Orologhion, care are 644 pagini, s'a tipărit cu litere noi, în două culori (negru și roșu), pe o hârtie specială subțire, și a primit un format asemenea cărților preoțești de rugăciune din Apus. Preotul îl poate avea pururea cu sine, precum și trebuie să-l aibă. Textul i-s'a revizuit și în mare măsură s'a revenit la limba și stilul vechilor cărți bisericesti. Mai ales este o importantă îmbunătățire împărțirea nouă a psalmilor. Conținutul încă i-s'a sporit cu Acatistul Preacuratei, Antifoanele dela Liturghie la toate sărbătorile de peste an și câteva indicațiuni practice.

Deși în aceste zile de criză generală nu putem introduce în mod obligatoriu această nouă ediție a Orologhionului, totuși recomandăm foarte tuturor preoților diecezani, ca în timpul cel mai scurt posibil să

și-l câștige atât personal pentru sine, cât și pentru toate bisericile. Aceste din urmă se vor cumpăra din casa bisericilor respective.

Oradea, 28 August 1934.

No. 2337/1934.

Ajutorul momentan în cazul de moarte al preoților.

Văzând lipsurile, cu cari au să se lupte familiile preoțești în aceste vremuri grele, dar mai ales văzând starea desperată, în care ajung aceste familii atunci, când preotul cap de familie chemat este la cele vecinice, iar familia, de multe ori numeroasă, rămâne fără adăpost, și auzind atâtea glasuri de îngrijorare pin partea preoțimei Noastre, am lăsat să se studieze, cari ar fi cea mai potrivită modalitate, ca familiilor preoțești, la caz de moarte a preotului, să li-se dea un ajutor momentan, din care s'ar acoperi cheltuelile de înmormântare, iar familiei rămase orfane i s'ar asigura traiul cel puțin pe primele zile. În urma studiului făcut am ajuns la convingerea, că între împrejurările de azi soluționarea cea mai potrivită a acestei chestiuni este introducerea ajutorului reciproc al preoților, care și în alte dieceze a adus și până acuma rezultate bune. De aceea am aflat de bine, ca începând dela 1 Ianuarie 1935 să înființăm și în Dieceza Noastră fondul de ajutorare reciprocă în cazul de moarte a preoților, după următoarele norme:

1. La fiecare caz de moarte a vreunui preot membru al acestui fond Oficiul administrativ, la ordinul primit dela Ordinariat, va plăti un ajutor momentan de 40.000 Lei, ce se va acoperi din cotizațiile membrilor.

2. Toți membrii fondului la fiecare caz de moarte vor plăti o cotizație de câte 250 Lei, ce se va reținea din salariile lor.

3. Pentru ca ajutoarele de câte 40.000 Lei să se poată lichida îndată ce se anunță cazul moarte, Oficiul administrativ al fondurilor diecezane din salariile sau penziile de pe Ianuarie și Februarie 1935 va reținea câte o cotizație de 250 Lei, urmând ca apoi la fiecare caz de moarte să se incaseze cotizațiile noi, ca astfel întotdeauna să fie la dispoziție un fond, din care să se acopere ajutorul momentan pentru două cazuri.

4. Când din interese și din eventuale remanențe s'ar acoperi un ajutor momentan de 40.000 Lei, la proximal caz de moarte nu se vor incasa cotizațiile de câte 250 Lei.

5. Membrii fondului, în mod obligatoriu, sunt toți preoții diecezani, fie în beneficiu bisericesc, fie în penziune. Vor putea fi scutiți dela aceasta îndatorire numai acei preoți, cari ca și profesori sunt membrii ai fondului de penziune al Statului, precum și aceia cari în prezent sunt membrii ai vreunei alte societăți de ajutor pentru caz de moarte. Însă aceștia vor avea,

ca până în 1 Decembrie 1934 să ceară dela Ordinariat să fie scutiți dela îndatorirea de a participa la aceasta acțiune de ajutorare reciprocă. Toți preoții cari nu vor cere în termenul fixat scutirea de mai sus vor fi considerați membri ai fondului, datori să supoarte sarcinile și cu drept la ajutorul momentan.

6. Preoții nouhirotoniți și cei cari din alte Dieceze ar fi primiți în sânul Clerului diecezan, devin membri ai fondului dela data numirii în serviciul bisericesc, respective dela data primirii lor în Dieceză. Acei preoți membri ai fondului, cari între timp ar trece în alte Dieceze, pot rămânea membri ai fondului, dacă vor continua a plăti cotizațiile.

7. Ajutorul momentan are caracterul strict de ajutor de înmormântare și ajutorare a familiei, deci nu poate fi poprit pentru nici o datorie a repausatului. Ajutorul momentan se va plăti la mâinile văduvei, sau dacă nu rămâne văduvă la mâinile copiilor sau a tutorului acestora, iară dacă nu sunt nici copii, la mâinile părinților preotului decedat. Dacă după preotul decedat nu a rămas nici văduvă nici copii și nici părinți, ajutorul momentan îl va ridica protopopul districtual, care din acel ajutor va acoperi cheltuelile de înmormântare, iară din rest va depune o fundațiune liturgică pentru preotul decedat, la biserica unde a servit și dacă va ajunge, va comanda și o cruce de piatră la mormântul celui decedat.

8. Ordinariatul, sub a căruia administrare va sta fondul, va putea, ca la caz de necesitate, după ascultarea clerului, să majoreze sau să reducă atât ajutorul momentan cât și suma cotizațiilor.

Frații Preoți diecezani până cel mult în 1 Decembrie crt. își vor da părerea lor, fie individual, fie din conferințele protopopești din toamna acestui an, asupra celor de mai sus făcându-Ne propuneri pentru eventuale complectări sau modificări a normelor de mai sus.

Oradea, Șed. Cons. din 12 Iulie 1934.

Convocare

În virtutea articolului 18 din statute, convocăm congresul anual al Asociației Generale a Românilor Uniți din Dieceza Orăzii, pe ziua de 8 Septembrie crt. în comuna Zalău, cu următoarea ordine de zi:

1. Cuvânt de deschidere-
2. Salutul autorităților.
3. Raportul secretarului.
4. Raportul casierului.
5. Raportul cenzorilor.
6. Conferință.

7. Alegerea de 10 membri delegați pentru congresul general al Agrului, în conformitate cu art. 13 din statute.

8. Eventuale propuneri.
9. Închiderea congresului.

Oradea, 7 August 1934.

Secretar general:

V. Bolca.

Președinte:

Dr. Gelu Egry.

No. 94/934.

Concurs la postul de cantor în Boiarul-Mare

La postul de cantor bisericesc din parohia *Boian* se publică concurs pe data de 16 Sept. a. c.

Beneficiul cantoral constă din:

1. Sesiune cantorală de 8 jug. cat. arător.
2. Lectical, ce se va stabili la alegere.
3. Ștoalele cuvenite după ștolar.

Cantorul ales va trebui să aibă diplomă de cantor și va avea datorița de a instrua elevii școlari la cântările bisericești, și de a forma un cor bisericesc cu tineretul.

Cererile se vor înainta Senatului bisericesc din *Boian* până la termenul ficsat.

Concurenții sunt obligați a se prezenta în persoană la servirea S.-tei Liturgii.

Boianul-Mare, la 7 August 1934.

Curatorul.

No. 95/934.

Concurs la postul de cantor în filia Păgaia

La postul de cantor bisericesc din filia *Păgaia* se publică concurs pe ziua de 14 Sept. a. c.

Beneficiul cantoral constă din:

1. Sesiune de 8 jug. cat. arător.
2. Lectical, ce se va stabili la alegere.
3. Ștoalele cuvenite după ștolar.

Cantorul ales va trebui să aibă diplomă de cantor și va avea datorița de-a instrui elevii școlari la cântările bisericești și de a forma un cor bisericesc cu tineretul.

Cererile se vor înainta senatului bisericesc din *Păgaia* până la termenul ficsat.

Concurenții sunt obligați a se prezenta în persoană la servirea S.-tei Liturgii.

Păgaia, la 7 August 1934.

Curatorator.

Concurs la postul de cantor din filia Rătești

Curatoratul bisericii din filia *Rătești j. Satu-Mare* prin acesasta publică concurs pe ziua de 9 Sept. a. c. la postul de cantor cu următoarele dotațiuni: 10 vici pământ arător, 8 vici fânaș, locuință și ștoalele îndatinate, cu îndatorirea din partea cantorului de a instrui în cântările bis. pe elevii din clasele primare.

Rătești, la 26 Aug. 1934.

Curatorul.

No. 2059/1934.

Schimbări în familiile preoților pensionari și ale văduvelor de preoți.

Toți preoții conducători de oficii parohiale sunt datori, ca, dacă pe teritoriul parohiilor lor decedează vre-un preot pensionar, cazul de moarte fără amânare să-l anunțe Ordinariatului, căruia a aparținut preotul decedat, înaintând și extrasul matricular de moarte. Apoi toți preoții, în ale căror parohii domiciliază văduve de preoți, fie din Dieceza Noastră fie din alte Dieceze, sunt datori, ca fără amânare să raporteze Ordinariatului respectiv despre următoarele schimbări ivite în sânul acelor familii:

1. Moartea văduvei ori a vre-unuia dintre orfani, cu trimiterea extrasului matricular de moarte.

2. Eventuala recăsătorire a văduvei, ori căsătoria vre-unuia dintre orfanii încă îndreptățiți la ajutor din fondul de pensuni.

3. Intrarea văduvei sau a orfanilor într-o funcțiune cu salariu.

4. Eventuala defecțiune dela credință ori purtare morală nepotrivită (necercetarea regulată a bisericii, neprimirea sacramentelor, etc.) a văduvei ori a orfanilor de preoți.

Oradea, 28 August 1934.

No. 2524/1934.

Farul Căminului.

Comunicăm Ven. Cler diecezan următoarea adresă a On-lui Minister al Instrucțiunii și Cultelor cu No. 119.086/13.075—1934:

»Asociația Educația Menajeră« persoană morală și juridică, prin viceprezidenta sa d-na Maria G. Dobrescu, ne aduce la cunoștință, că în dorința de-a contribui cât mai mult la instruirea casnică a femeii române a pus la cale publicarea unei reviste gospodărești „*Farul Căminului*“, care este de un real folos în oricare casă de bun gospodar.

D-na Dobrescu ne roagă a recomanda această revistă organelor de sub conducerea Prea Sfinției Voastre.

Primiți, Vă rugăm, Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni. Vă rugăm, Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni. p. Ministru: *Imbroane*. p. Consilier G. *Ilioniu*“.

Oradea, la 30 August 1934.

— **Absolvenții anului 1904** dela lic. de băieți din *Beiuș* pe această cale sunt invitați să se prezinte pe ziua de *30 Sept.* la întâlnirea colegială de 30 ani. Participarea efectivă se va anunța D-lui prof. Fr. Hubic Oradea, str. Pasteur Nr. 17.

PARTEA NEOFICIALĂ

Serbările dela Zalău.

Ne mai despart câteva zile de serbările dela Zalău, dar gândul ne poartă mereu în spre realizările din orașul acesta cenușiu din nordul Ardealului, îngrădit de o populație în bună parte minoritară și unde inițiativele românești au fost atât de rari în trecut. Am primit invitațiile pentru serbări, de pe coperta cărora ne captează atenția chipul monumentalei biserici unite, gata pentru sfințire, ce constituie, alături de ctitoria dela Oradea a Inalt Prea Sfinției Sale Valeriu Traian Frențiu, unul din cele mai alese prinosuri dedicate de către credincioșii noștri lui Dumnezeu, cu prilejul acestui sfânt an.

Ce sforțări titanice s'au depus aici! În vremurile acestea de criză adâncă morală și materială, cu o mână de oameni devotați — 1594 de credincioși — să nu fii seamă de vitregia zilelor, să fii atât de »ne-bun« întru Hristos ca să-i clădești lăcaș de închinare de așa minunate proporții »se sperie gândul« și fără să vrem ne mână în spre legenda de întemeiere a mănăstirii de pe Argeș, ctitoria piosului domnitor Neagoe Basarab, pentru care se jertfiră meșterii, jertfi domnitorul și-și dădu juvaerele cele mai prețioase Despina Milița, pentru ca minunea de clădire să fie încheiată.

Nu ne paște gândul să comparăm în proporții și frumusețe biserica unită din Zalău cu ctitoria domnească dela Argeș, ci ni se îmbie în mod insistent un alt termen sugestiv de comparație: *jertfa*.

Fără îndoială jertfa domnitorului și a doamnei constituie unul din exemplele cele mai clasice de înălțare sufletească. Să te pască o vieață întreagă gândul să te faci plăcut lui Dumnezeu și năzuința aceasta să o închei cu cea mai strălucită perlă bisericească a Răsăritului contimporan! Admirăm măreția sufletească a voevodului, dar nu putem uita că posibilitatea în dărnicie a acestuia era și ea largă și nu era necesară decât înfrățirea alor două suflete pentru același ideal, pentru ca visul unor vieți împletite să devină realitate, o realitate minunată.

Față de această strălucită dărnicie voevodală ce strămtă e lumea noastră dela Zalău. Alături de câțiva gospodari mai înstăriți și câțiva liber profesioniști, cu bani albi adunați pentru zile negre, o ceată de funcționari cu lefuri ciuntite de o serie de curbe, cu griji multiple ale răspunderii profesionale și ale zilei de mâine și mulțimea muncitorilor de rând, cu salarii ce-i fac să trăiască pe sponci și momiți la tot pasul de ideile curenților subversive, dușmane statului, bisericii și întocmirilor sociale de azi. O raliare a sufletelor din aceste straturi sociale, pentru înfăptuirea visului pe care-l vom prăznui în curând constituie, în sine, în zilele noastre o minune. Să părăsești tu funcționar biroul dela prefectură sau primărie, tu muncitor, ate-

lierul îmbăcsit de mirosuri pestilențiale, să-ți ridici fruntea în spre Dumnezeu, ca să dorești un lăcaș de închinare, în timp ce afară și înăuntru urlă șuvoiul vieții cu problemele și plăcerile ei, ce te reclamă și te captează, nu constituie în sine o minune?!

Și cât e Doamne! dela gânduri până la faptă și până la plinirea de azi!

Câți bani — reprezentanți ai trudei zilnice — au fost rupți în mod benevol din casa cinematografului, dela magaziile de modă, din gura plăcerilor și trebuințelor zilnice, ca prin privarea dela aceste necesități mărunte să se înalțe mărețul monument de închinare.

Clădirea pompoasă, cu cele trei turlă ce se înalță 'n soare vorbesc de o adevărată societate purificată prin o jertfă mare, cu atât mai mare, întru cât s'a făcut din partea unei colectivități conștiente, înfrățită în gânduri către Dumnezeu. Suflete sudate pentru cel mai înalt ideal al umanității și a căror jertfă se înalță peste cea mai princiară dărnicie și alunegație individuală. Frumoasa biserică dela Zalău constituie o trebuință sufletească aleasă a credincioșilor, a tuturor credincioșilor din această parohie, pe care s'au silit să o satisfacă. Ș'acum ne cheamă să ne bucurăm alături de dâșii de măreția operei înfăptuite. Chemarea lor a avut răsunset.

Înalt Prea Sfințitul Episcop Valeriu Traian Frențiu al Orăzii, înconjurat de un impozant săbor de preoți, în ziua de 9 Septembrie va da sfințitul lăcaș destinației sale. Vor fi prezenți aici la mărețul act toată pătura noastră intelectuală din aceste regiuni și tot poporul din jur. Ca un semn de atenție și înțelegere deosebită față de opera divină ce s'a săvârșit aici, Asociația Generală a Românilor Uniți din dieceza Orăzii își va ținea aici, cu această ocazie, congresul său anual.

Loc ales cât se poate de fericit, fiindcă acest congres semnifică încheierea unei etape de activitate de o jumătate de deceniu. Și dacă până acum, această asociație a fost preocupată, în bună parte, de probleme care să-i asigure o cât mai temeinică organizare și o cât mai întinsă propagandă doctrinară în sânul maselor de credincioși, în prezent Agrul pășește către o minuțioasă examinare a programului său constructiv. Opera săvârșită la Zalău constituie cel mai plastic exemplu și cel mai dătător de optimism, despre ce se poate săvârși de către cei pușini și buni, când lucrează sub scutul lui Dumnezeu.

Vom pleca în spre Zalău cu gândul că, la umbra acestei mărețe ctitorii a credinței să găsim suflul dătător de o mai intensă viață spirituală, ca hotărârile ce se vor aduce aici să poarte pecetea trăiniciei, înțelegerii și jertfei, ce s'au întruchipat în acest sfânt lăcaș de rugăciune.

Spiritul înțelepciunii să ne călăuzească pașii și din pilda grăitoare dela Zalău să putem desprinde adevăratul drum care duce spre biruință. V. B.

„Priveghiați și vă rugați“.

Era o noapte târzie din luna lui Cuptor, ultima, ce o petrecea o serie de preoți, concentrați la exercițiile spirituale, între pereții înfocați de căldurile caniculare, ai vechiului dar încă tot masivului »Seminar domestic«... Pe parchetul linoleat al unui dormitor izolat, de ceasuri întregi se sbătea, cuprins de convulsioni gastrice și între chinuri neomenești, unul dintre preoții mai bătrîniori, care se refugiase aici dinaintea sforăielilor celorlalți, pentru a-și găsi puțin somn după atâtea nopți nedormite. Se mai găsea încă unul din confrăți în localul amintit, care însă neputându-se desface din brațele moi ale lui Morfeu, — spre marea lui părere de rău ulterioară — nu i-a putut fi colegului pacient de niciun ajutor... După multe eforturi se putu însăfârșit ridica bolnavul și luându-și pardesiul peste halatul de noapte, sprijinindu-se de pereți, eși în coridor, nădăduind o oarecare ușurare dela aierul proaspăt. Dar i se întâmplă tocmai contrariul: durerile i se întesiră și mai cumplite. Și ca să nu cază pe cimentul vârtos — se cățără cu ambele mâni de clanța unei uși, în fața căreia se găsea la moment. Ușa cedă — și bolnavul se rostogoli pe prag în nesimțire. Celelalte vi le puteți ușor închipui, dacă vă mai spun, că din mila Provedinței în sala aceea unde bolnavul se rostogolise — priveghia în rugăciuni ferbinți unul dintre frații mai tineri, refugiindu-se și el dinaintea celorlalți într'o sală, numită »muzeu«. Tinărul preot sări în ajutorul bătrînului său coleg, și cu fricțiuni pe la tâmpile și inimă îl readuse la viață, fără însă să-i fi putut alina și suferințele neînchipuite. Îl transportă deci, încă cu un alt preot, și acesta după Înima lui Isus, la spitalul județean, unde doi medici se căzniră toată noaptea pentru a-i înlătura convulsioniile, fără vreun rezultat pozitiv... Preotul tinăr din chestie este Păr. T. din P., iar pacientul de-atunci — scriitorul acestor șire. Că ce se alegea din mine în acea noapte fatală — Dumnezeu știe. Probabil — un cadavru găsit în dimineața următoare pe pragul unei uși lateralnice — *fără ajutorul confratelui priveghietor.*

Și acum câteva întrebări modeste către frații mei în Domnul.

1. Ce socotiți, dragi colegi, peri-ar oare lumea — sau ne-am sdruncina complect scumpa noastră sănătate fizică, dacă cu prilejul sfintelor exerciții ne-am perînda frații, din oră 'n oră, în ceasurile din noapte, la un scurt priveghiu cu rugăciune? O oră, — numai o scurtă oră, fraților! Ori, nu merită Înima dulce a lui Isus atâta atențiune din partea discipolilor săi? Sau să ne facem și pe mai departe vrednici de imputarea jalnică a Domnului, adresată primilor săi discipoli: „*sic non potuistis una hora vigilare mecum?...*“

2. Toată lumea binesituată materialicește se grăbește peste vară la Mare, să-și refacă învelișul său de pulbere în undele binefăcătoare ale apei sărate. Nouă,

oieților preoți calici, nu ne-a hărăzit Provedința acest minunat dar. Am primit însă din inițiativa inspirată a incomparabilului nostru Arhiereu un alt dar, mult mai însemnat: refacerea anuală a vieții noastre sufletești, sdruncinată, slăbită și aceasta în necurmata luptă cu puterile întunecului. Poate fi deci ceva mai sublim pentru un suflet de preot, concentrat la aceste refaceri sufletești, decât ca să se scufunde integru, bătălbăcindu-se cu tot deliciul în undele de nouă viață dătătoare ale Oceanului de iubire care este Preasfânta Inimă alui Isus?! Și în care parte a zilei o poți lua mai cu efect această baie d-zeiască? — dacă nu în liniștea nopții, scutită de infernalele sgomote de peste zi. Ori, dulcele Isus nu tocmai din acest motiv prefera priveghiurile cu rugăciuni nocturne? Și-apoi să nu se mai găească oare încă și un alt motiv, ce să ne îndemne la aceste priveghiuri? — Cum? — dar oare nu noaptea se comit celea mai groaznice păcate în contra Iubirii? Nu s'ar cădea deci, că tocmai pe timpul, când necredința și ne iubirea în mii de cazuri și zeci

de chipuri îl răstignesc pe Domnul nostru. — noi preoții, prietenii săi intimi, să ne grăbim a-i alina durerile, turnând uleiul dragostei noastre fierbinte în ranele Lui deschise?! Vai, cum nu ne am dat seamă și până acum de aceasta datorință capitală a noastră?!

3. Oare să nu nu fi sosit încă, fraților, timpul unui suflu nou și în direcția aceasta? Eu cred, că da. Confratele T., bunul meu samarinea, ne-a premers cu pildă edificatoare. Dulcele Isus, serviciile slugei sale credincioase i le-a răsplătit momentan la fața locului: cu salvarea dela o moarte mai mult ca probabilă a unui coleg al său... Câte suflete am putea și noi scăpa, câte fărădelegi a expia, în acelea nopți de sfinte exerciții, în orele noastre de sfânt priveghiu! O fraților,, — prin iubire toate le putem! »Omnia possum in eo, qui me confortat«.

Meditați puțin, dragi colegi, asupra ideii sulate, în timpul scurt ce ne desparte de proxima noastră convenire în Domnul.

Preotul veteran.

Șematismul Veneratului Cler al Diecezei Române-Unite de Oradea pe anul 1934.

În urma dispozițiilor cuprinse în bulla »Sollemni Conventione« din 5 Iunie 1930, referitoare la noua arendare a eparhiilor din cuprinsul provinciei noastre bisericești, diecezele noastre au o nouă înfățișare. În urma acestui fapt, șematismele diecezane, prin cari se reoglindesc icoanele fidele ale eparhiilor noastre, sunt salutate cu o deosebită bucurie.

Primul șematism, apărut după noua arondare, a fost al eparhiei celei noi, al Maramurășului, căruia i-a urmat, apoi, șematismul arhidiecezei de Alba-Iulia și Făgăraș, iar mai nou a apărut șematismul eparhiei noastre de Oradea, urmând să mai apară șematismele eparhiilor Cluj-Gherla și Lugoj.

Nouile șematisme furnizează cele mai importante date pentru statistica noastră bisericească. Și aceste date au o importanță capitală pentru viața noastră bisericească. În lipsă de date statistice, în multe chestiuni am fost absolut desorientați, așa de pildă, până mai nou nu s'a știut numărul exact al sufletelor din provincia noastră mitropolitană; acum mai nou, însă, nouile șematisme confirmă întocmai aserțiunea noastră, enunțată mai în urmă, că numărul Românilor Uniți întreține suma de 1,650.000 (un milion șase sute cincizeci de mii).

Șematismul eparhiei de Oradea, deși se poate spune că este șematismul celei mai bine organizate eparhii, având și un cler bine pregătit, totuși, dacă răsfoim cu mai multă atențiune paginile acestui șematism, fără să vrem, ajungem la constatarea existenței unor probleme pastorale, care, deși aveau în tre-

cut explicarea lor de tot natural, azi, însă, semnându-le existența, trebuie să le dăm importanța cuvenită, permițându-ne apoi să facem și câteva sugestii, în legătură cu aceste probleme pastorale.

Răsfoind paginile șematismului eparhiei de Oradea, rămâi uimit de numărul prea mare al fiilor și, mai ales, că unele filii au peste 800 de suflete. Desigur, acest fapt te face să reflectezi cu mai multă atențiune asupra acestei probleme pastorale, care vizează administrarea fiilor, dându-ți seamă imediat de importanța ei capitală, și mai vărtos, fiindcă eparhia noastră de Oradea are în filii la 205 parohii, 23.907 de suflete, un număr extrem de mare, în comparație cu arhiepiscopia de Alba-Iulia și Făgăraș, care, după șematismul din 1932, are în filii, la 610 parohii, afară de diasporele din Vechiul Regat 17.676 de suflete.

Este evident, că importanța acestei probleme pastorale se măsoară după numărul sufletelor din filii, care fiind extrem de mare, ne face să ne punem întrebarea: »Cum se face pastorația în filii, și îndeosebi, în acelea filii unde coreligionarii noștri sunt amestecați cu cei de altă confesiune?« — Și pe drept cuvânt, fiindcă, dacă facem o comparație între șematismul de acum și cel din 1900, ajungem la trista constatare, că, până ce în unele parohii numărul sufletelor a crescut 40—100% în filii, în schimb, dacă numărul lor n'a scăzut, e staționar și îndeosebi, în acele filii unde coreligionarii noștri trăiesc amestecați cu cei de altă credință.

În urma acestor relatări, credem, că s'ar împune,

ca imediat să se găsească soluții pentru rezolvarea acestei probleme pastorale. Abunăseama, lucrul cel mai eficace ar fi, crearea de parohii, cu atât mai vârtos, că unele filii de mult trebuiau să fie parohii. Cu aceasta în legătură, ne permitem să ne exprimăm chiar și mirarea, cum de-au putut rămânea și până acum filii cu 400—800 de suflete, tot filii; vorbesc îndeosebi de filiile atașate parohiilor primite, după noua arondare, dela eparhia Gherlei, atunci, când imediat după Unire, în primii ani, aceste filii se puteau ridica la rang de parohii și cu multă ușurință ar fi fost împroprietărite cu sesiuni parohiale. Azi, însă ne isbim de mari greutăți. Statul nu prea ar sprijini străduințele noastre. De altfel, chiar acum mai nou, deși nevoile noastre pastorale reclamă pentru întreaga noastră provincie bisericească peste 200 de parohii, în noul buget al cultelor, pentru întreaga noastră provincie metropolitană, s'au luat numai 5 parohii, neținându-se seamă nici de considerentele naționale din Secuime și Crișana. În schimb, pentru biserica ortodoxă s'au mai luat în bugetul cultelor încă 100 de parohii noi, cu toate că anual i se crease parohii noi, astfel că, am ajuns, ca în Transilvania să avem parohii ortodoxe abia cu 3 familii, de pildă la Praid-Murăș, unde uniții, deși sunt în majoritate, n'au parohie.

În eparhia de Oradea ar fi nevoie să se înființeze 70 de parohii noi. Creindu-se aceste parohii s'ar ușora pastorația din parohiile mari și totodată, o mulțime de filii devenind parohii ar ajunge sub pastorație proprie și prin aceasta ar progresa, în câțiva ani, considerabil.

După părerea noastră, parohii noi ar putea lua ființă:

În protopopiatul Central la: 1. Oradea Orașul-Nou III, 2. Oradea-Ioșia, 3. Oradea-Veneția, 4. Oradea-Cartierul grădinilor, 5. Biharia. — Aici situația e exact ca în Secuime.

În protopopiatul Beiușului la: 6. Calea Mare, 7. Bucium, 8. Dumbrăvița, 9. Ceica (Centru de plasă).

În protopopiatul Marghitei la: 10. Sarhigea, 11. Nădar (a mai fost parohie), 12. Burzuc, 13. Hâncești, 14. Tăuteu, 15. Sălard (Centru de plasă). (Conform datelor statistice din 1909, în Sălard au fost 69 de uniți și 6 ortodoksi, azi, însă în Sălard este parohie ortodoxă, se spune că s'a înființat pentru coloniști, suntem însă siguri, că printre acești coloniști vom găsi un număr considerabil de uniți, după cum am mai găsit și aiurea în celelalte colonii).

În protopopiatul Careilor la: 16. Carei IV, 17. Colonia Poprica, 18. Colonia Rădulescu, 19. Colonia Craidorolț, 20. Moffinul-Mare, 21. Ghilvacii.

În protopopiatul Ierului la: 22. Diosig, (parohia primului arhiepiscop unit de Oradea, Meletie Covaci. Prin înființarea acestei parohii s'ar aduce un prinos de recunoștință primului arhiepiscop al eparhiei noastre, și afară de aceasta, ar ajunge sub pastorație credincioșii

noștri refugiați din Leta Mare (Ungaria), stabiliți în această comună), 23. Valea-lui-Mihai II, 24. Cheșereu.

În protopopiatul Tășnadului la: 25. Cehăluț, 26. Păgaia, 27. Orbău, 28. Sărvăzel, 29. Santău, 30. Săcășeni, 31. Tegea, 32. Becheni, 33. Cean, 34. Moara Banfi, 35. Chereușa, 36. Colonia Ghilești.

În protopopiatul Șimleului la: 37. Cosniciul de sus, 38. Aleuș, 39. Lazuri, 40. Subcetate, 41. Moigrad, 42. Sârbi, 43. Cerișa, 44. Ip, 45. Tusa, 46. Hușeni, 47. Rati Bicu, 48. Camăr, 49. Bozieș, 50. Boghiș, 51. Preuteasa.

În protopopiatul Supurului la: 52. Mihăeni, 53. Rătești, 54. Ciuta, 55. Câmpia, 56. Dumuslău, 57. Lompir, 58. Colonia Sighetul Silvaniei, 59. Supurul de jos II.

În protopopiatul Zălăului la: 60. Fetendia, 61. Guruslău, 62. Boian, 63. Șamsud, 64. Petenia, 65. Ban, 66. Ponița, 67. Plesca, 68. Zalău II, 69. Panic. Dacă ar lua ființă parohiile de mai sus, ar ajunge sub pastorația parohilor locali 19.279 de suflete, rămânând pentru filii numai 4.842 de suflete.

Ar mai trebui, pentru o mai bună pastorație a celor din filii, ca în localități, unde avem cel puțin 30 de suflete, și unde până acum nu sunt capele și nu s'a făcut aproape nimic pentru pastorația lor, să se deschidă în acelea filii capele și anume:

În protopopiatul Central la: 1. Tileagd (s. 134), 2. Seleuș (s. 45), 3. Luncșoara (s. 36), 4. Tăgădău (s. 98), 5. Aleșd (s. 30), 6. Tarian (s. 32), 7. Regele Ferdinand (s. 50), 8. Bicaciu (s. 36), 9. Chișirid (s. 38), 10. Săldăbagiu de munte (s. 39), 11. Ciumeghiu (s. 57), 12. Cefa (s. 30), 13. Tămașda (s. 125), 14. Niuved (s. 45), 15. Parhida (s. 47), 16. Apateul (s. 67).

În protopopiatul Beiușului la: 17. Tinca (s. 45), 18. Târcaia (s. 31), 19. Rotăresti (s. 42).

În protopopiatul Marghitei la: 20. Ciuhoiu (s. 34), 21. Săniob (s. 43), 22. Bogeiu (s. 36), 23. Albiș (s. 53), 24. Iteu (s. 30), 25. Sârbi (s. 52), 26. Margine (s. 35), 27. Săldăbaj (s. 74), 28. Brusturi (s. 44), 29. Voivozi (s. 68), 30. Micșa (s. 39), 31. Balc (s. 50), 32. Dornișoara (s. 44).

În protopopiatul Careilor la: 33. Ferma Clara (s. 90).

În protopopiatul Ierului la: 34. Târgușor (s. 72), 35. Berea (s. 57), 36. Cadea (s. 88), 37. Chereciul (s. 35), 38. Cubulcut (s. 41), 39. Olosig (s. 42), 40. Sănnicolăul de munte (s. 92).

În protopopiatul Tășnadului la: 41. Pirul Nou (s. 81), 42. Ateiu (s. 68), 43. Tășnadul-Nou (s. 70).

În protopopiatul Șimleului la: 44. Ilișiu (s. 90), 45. Zăuan (s. 49), 46. Lesmir (s. 107).

În protopopiatul Supurului la: 47. Oarza (s. 34), 48. Dibra (s. 86), 49. Sărmășag (s. 39).

În urma celor relatate și desprinse din noul șematism diecezan, pastorația coreligionarilor noștri din filii prezintă o problemă mult prea importantă, decât

s'ar părea că s'a crezut până acum atât la noi cât și aiurea. Și, fiindcă importanța acestei probleme să măsoară după numărul sufletelor din filii, și după cum am arătat mai sus la noi în eparhie, numărul sufletelor din filii e aproape de 25.000 suntem siguri, că cei în drept, conduși de dorul și râvna mântuirii sufletelor, vor căuta cu toate mijloacele de cari dispun să resoalve această problemă capitală.

B. M.

Rostul școlii de normă.

I.

— Răspuns unor afirmații locale. —

Articolul acesta a fost determinat de anumite fapte, pe cari le voi prezenta în mod sumar.

În 28 Mai crt. s'au ținut serbările jubilar de 150 ani ale Școlii Normale Române Unite din Oradea și cu această ocazie — cum era firesc — s'au făcut în presa din țară și străinătate numeroase comentarii a marelui eveniment din vieța noastră cultural-națională.

»Una sută cincizeci de ani de școală românească la capătul pusteii maghiare, pe hotarul României de azi, în cutele plămânilor Ungariei de ieri«, nu e lucru tocmai comun, pentru ca să treacă neobservat.

Iată însă, câteva zile înainte de serbări, în „Gazeta de Vest“ din 24 Mai 1934 Nr. 1214, d-l Nicolae Firu într'un articol intitulat „Școale vechi din Oradea“, pretextând publicarea unui fragment »dintr'o lucrare istorică ce va apărea în curând« se ocupă de trecutul învățământului românesc din Oradea. Din acesta pe noi ne privesc două afirmații:

1. Șoala primară greco catolică română, nu a fost înființată în 1733, istoricul Bunyitai în opera sa „A Bihari Olahok Vallás-Unioja“ pag. 49 ci abia după anul 1777.

1. Cât pentru școala de normă, în care noi vedem începuturile școlii normale de azi, el afirmă: „Acestor norme însă nu li se poate da înțelesul școalelor normale de azi și cu atât mai puțin preparandiilor introduse în Ungaria la începutul veacului XIX“.

Nu ne-am ocupat de acest articol, fiindcă am crezut și credem că D-l Firu este cetățean și el, plătește impozite, se bucură prin urmare de libertatea scrisului și deci, poate să creadă ce-i place, iar noi nu suntem obligați, până când păstrează marginile decenței, chiar când suntem vizați, să ne sesizăm de scrisul său. Ș'am trecut peste aceasta.

După trecerea serbărilor jubilar ale Școlii Normale Unite, apăru în „Legea Românească“ din 15 Iunie 1934, un articol intitulat „Jubileul fraților uniți“ iscălit de „Un frate iubitor de adevăr“ în care ocupându-se de serbările noastre jubilar și în legătură cu acestea de lucrarea mea „Școala Normală Unită

din Oradea“ »fratele« afirmă că eu am îmbătrânit școala mânat de considerații streine istoriei, pe când aceasta își are începutul abia din anul 1848.

Nu am răspuns nici acestui articol fiindcă nu aveam cui să răspund. Să polemizez cu un oarecare „frate iubitor de adevăr“ și care mai vedește o puternică doză de reacredință, înseamnă să mă lupt cu morile de vânt, iar eu n'am timp și nici nu mă pretez unui astfel de sport.

Ceea ce ne-a determinat ca totuși să revenim la chestiunea aceasta e monografia recentă a d-lui Nicolae Firu, asupra catedralei ortodoxe române din Oradea — biserica cu lună — în care ocupându-se de trecutul școlii românești din Oradea (pag. 109—112) revine din nou la chestiunea școlii de normă. Aici afirmă că *identificarea școlii de normă cu rosturile școlii normale de azi nu este decât o grosolană „mistificare“ papistașă-unită.*

Pe cât vedem d-l Firu devine agresiv și a început să ne acuze. Și fiindcă și eu, cu mult cu puțin, am contribuit la această »mistificare« uniată, mă simt obligat să răspund.

Răspunsul acesta poate să fie nu numai pentru d-l Firu, ci și pentru »fratele iubitor de adevăr«, întrucât ambii își întemeiază afirmațiile pe confuzia voită ce am fi făcut-o noi în legătură cu școala de normă.

În discuția aceasta stabilim: Școala de normă română unită din Oradea, cu un profesor al preparanzilor români, unde din 1784 se predă noul metod — după documentele publicate de mine în anexele lucrării »Școala normală Română Unită din Oradea — nu mai poate fi contestată de nimeni. Existența ei, în această formă și continuitatea ei până în anul 1847 e sigură.

Chestiunea controversată e dacă școlii de uormă sau școalei numite în unele acte „schola preparandorum Valachorum“, care avea în frunte pe directorul școlilor naționale cu titlul de »profesor preparandorum Valachorum«. „i se poate da înțelesul școalelor normale de azi“.

După cât am văzut d-l Firu spune că nu, iar în monografia publicată de curând afirmă că această identificare nu e decât o „mistificare“ istorică a uniților. De aceeași părere e și »fratele iubitor de adevăr«. Dar în favoarea prezentei afirmații, nici unul nici altul, nu aduc nici un argument și noi nu suntem obligați să-i credem pe cuvânt.

Să examinăm deci rostul școlii de normă în sec. XVIII și XIX în lumina celor spuse de alții.

1. »Enciclopedia Română dela Sibiu interpretând înțelesul cuvântului normă spune: — Norma, în Ung. nume dat cursurilor de învățământ de 6 săptămâni ținute în vacanțe, pe la începutul sec. XIX, cu învățătorii școalelor populare, sub conducerea inspectorilor districtuali școlari și în cari li-se propunea: Doctrina religioasă, Interpretarea Sf. Scripturi, Istoria biblică,

Aritmetica și Metodica. Cu ocaziunea acestor cursuri se confereau și posturile învățătoarești¹⁾ Prin urmare *norma* sau *școala de normă*, după Enciclopedia Română *avea rostul să pregătească învățători*; rost pe care îl are astăzi *școala normală*. Aceasta la începutul secolului XIX.

2. *Lulsich Agost*, fost profesor la universitatea din Budapesta în opera sa „*A nevelés történelme*” vol. II pag. 110, ocupându-se de organizația școlară din Ungaria, cu privire la pregătirea învățătorilor în sec. 18 spune: „*Pregătirea învățătorilor se făcea în școala de normă*” (*mintaiskola*). De alt tip de școală pregătitoare de învățători nu vorbește. Dovadă că nu există. Nu găsim pomenit alt tip nici în *Ratio Educationis*. Acelaș autor, în opera citată mai sus, vol. II pag. 402—403 ocupându-se de pregătirea învățătorilor din Ungaria ne spune că pregătirea acestora se făcea încă tot după *Ratio Educationis*, iar timpul de instrucție a învățătorilor de cele mai multe ori nu era mai lung de câteva luni. 4—5 din numărul învățătorilor erau pregătiți în școala de normă, iar restul provenia din ostași rezervați, actori ambulanți etc. Abia ici colo (3 cazuri, pentru toată Ungaria) au început să pregătească pe învățători în școli preparandiale mai sistematice. Deci până la 1844 tipul dominant de școală pregătitoare de învățători în Ungaria a școala de normă. Abia în acest an guvernul ungar hotărăște să înființeze cinci școli preparandiale, înzestrate din fondul studiilor la: *Érsekújvár, Miskolcz, Nagy-Kanizsa, Budapesta și Segedin*. După această dată încep și la noi tratative pentru reorganizarea institutului în sensul vederilor noi pedagogice, adoptate de către oficialitate.

In concluzie: În Ungaria secolului 18 și 19 pregătirea învățătorilor se făcea în școala de normă, din care ies 4—5 din numărul învățătorilor. Atribuția acestor școli era aceea a școlilor normale de azi și a preparandiilor ce iau ființă pe la mijlocul sec. 19. Existau câteva excepții foarte puține, rezultate din inițiative individuale, însă tipul dominant era școala de normă, iar problema preparandiilor în viața școlară din Ungaria se pune abia în 1844.

3. *Dr. Ioan Rațiu*, în articolul „*Inceputurile școlii normale din Blaj*”²⁾ spune — pentru sec. 18 — »Normele din Blaj erau atunci în pregătirea dascălilor, aceea ce sunt astăzi preparandiile, (la 1909) iar Șincai, directorul acestor școli, era cel dintâi părinte al primilor dascăli români cu metodă, cu pregătire și dacă se poate zice, cu conștiință de dascăli.

Prin urmare, după *Dr. Ioan Rațiu*, istoric blăjan bine informat și foarte scrupulos în afirmații, spune că „normele din Blaj erau atunci în pregătirea dascălilor aceea ce sunt azi preparandiile”. Cuvintele

acestea cred că nu mai trebuiesc comentate pentru a fi înțelese.

4. *Lesnyánszky András* în *Didactica și Metodica* sa apărută la Oradea în 1832 făcând un rezumat istoric asupra vieții școlare din Ungaria, în care vorbește și despre școlile existente în Ungaria la 1832, amintește între acestea și cele 8 școli capitale din sediul districtelor școlare în care se face și pregătirea învățătorilor, iar despre școli preparandiale de alt tip nu amintește nimic¹⁾.

Dovadă că forurile oficiale nu cunoșteau alt model de școală pentru pregătirea învățătorilor, așa cum îi trebuie d-lui *Firu*.

5. D-l prof. universitar *Dr. Ioan Lupaș* în vol. „*Studii Conferințe și Comunicări Istorice*” în articolul „*Cea mai veche școală normală din România întregită*”, ocupându-se de trecutul școlii normale din Sibiu, înghesbată între împrejurări și în forme identice cu școala noastră, fixează începuturile acesteia la anul 1786 în »aceste cursuri primitive cari n'au fost incidentale, ci aveau organizare sistematică, bucurându-se și de oarecare subvențiuni din fondul de studiu al statului.

Candidații cari frecventează acest curs se numesc, ca și cei dela școala noastră »*candidatorum ad Indimagisterium*« și erau pregătiți și ei în noul metod de către directorul școlilor naționale, ca și ai noștri. Totuși D-l prof. *Dr. Ioan Lupaș*, membru al Academiei Române începe istoria școlii normale din Sibiu dela această dată (1786) pentru că: »In viața ori cărei instituții trebuie să se dea cuvenita atențiune și celor mai modeste începuturi, cercetând cu iubire și cu înțelegere dreaptă roadele muncii tuturor celor cari au ostenit și s'au sacrificat, pregătind terenul, ca din brazda lor strâmtă să se poată înălța spicul dător de hrană sufletească, să se poată răspândi, cu timpul, raza de lumină și de viață culturală asupra poporului ce stătea în întuneric și »în umbra morții«. — Tocmai ceea ce am făcut și noi. Școala Normală de la Sibiu a primit forma ce se dase școlii noastre la 1847, abia la anul 1853 și totuși D-l *Dr. Ioan Lupaș* nu se sfiește să-i stabilească începuturile la 1786 în aceste modeste cursuri de metod. Ba mai mult! Insuși d-l *Firu* în monografia apărută recent, amintește alături de preparandia din Arad și pe cea din Sibiu — înființată după domnia sa la 1785 (!). *Oare aceasta* — după vederile d-lui *Firu* — *nu e „mistificare”?* și încă una care se bucură de prioritate față de a noastră?

In concluzie: D-l Firu, în loc de-a se război cu uniții »mistificatori«, mai bine să înceapă lupta cu *Dr. Ioan Lupaș*, *Dr. Ioan Rațiu*, *Lubsich Agost* etc. și cu toată istoriografia din trecut. Luptă grea! Noi îi recomandăm una mai ușoară. Răfuiască-se mai bine cu flagrantă sa insuficiență de informație istorică.

V. Bolca.

¹⁾ „Enciclopedia Română”, vol. III. pag. 415, Sibiu 1904.

²⁾ Foata Școlastică Bla 1909, pag. 108—115.

¹⁾ Didaktika és Methodika, de Lesnyánszky András. Nagy-Várados 1832 pag. 228.

O scrisoare inedită a Patriarhului Ioan XI. al Constantinoplei către Papa Grigorie X.

Se știe că în 1274 la Lyon s'a pus capăt certei dintre Răsăriteni și Apuseni, începută din 1054. Unirea aceasta avea să ducă la izgonirea Mahomedanilor și a Tătarilor ce amenințau Apusul. Dacă Unirea ar fi dăinuit Impăratul Constantinoplei ar fi fost restabilit în stăpânirea provinciilor europene ale Imperiului de Orient și asupra întregii Asiei minore. Ierusalimul și Locurile cele sfinte nu mai treceau în stăpânirea necredincioșilor. Din nenorocire Unirea aceasta nu a dăinuit atât cât trebuia, și din pricina intrigilor și zavistiilor politice ea a fost ruptă în mai puțin de opt ani. Ceea ce nu a reușit în România acum zece ani pe chestia calendarului, a isbutit acum șapte sute de ani în Bizanț.

În arhivele Vaticanului s'a găsit acum mai în urmă un dosar întreg, relativ la relațiunile dintre Roma și Constantinople pe vremea aceea. Un document important este scrisoarea irenică pe care, în lunie 1275, Patriarhul Ioan XI urmaș al lui Iosif I adresează Papei Grigorie X.

Aceasta scrisoare este adresată »Preasfințitului, Înalt Preafericitului, Arhiereului celui mare din Apostolescul Scaun al Romei Celei Vechi Papa ecumenic«. Ea începe astfel:

»Ioan, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinoplei Roma Nouă, și Patriarh ecumenic. Dumnezeu bunătaței, Mântuitorul nostru Isus Cristos, din vechime, din îndurare față de noi, în marea și nesfârșita lui milostivire, a împăcat ce era despărțit și după bunul plac și voința Tatălui, prin lucrarea Sfântului și de viață dătătorului Duh, a unit pământul cu ceriul, dovedind astfel, în vremea de față marea lui milă față de noi și grație ostenelilor neîncetate ale sfântului și puternicului meu Impărat, catadixând acum decurând a restabilit pacea în Biserica sa, pe care vrășmașul și pizmașul Neamului omenesc o sfâșiasc și o ținea despărțită. Nu putem spune îndestul care sunt simțimentele noastre față de Biserica, cu care dorim și primim să fim uniți, și să trăim neîncetat în împărtașenie cu ea, căreia cu toată inima îi recunoaștem prerogativele și pronomiile Scaunului Apostolic, recunoscute lui dela început, voind noi ca Scaunul acesta să se bucure de ele în vecii vecilor.

Acum a sosit la noi trimișii preacuvioși ai Luminăției Tale, bărbați cari, am băgat de seamă, sunt plini de toate virtuțile și de prudență firească și peste firească, precum și de știință, rod al învățătorei. Dela Ei am aflat în chipul cel mai exact ce privește de Sfințenia Ta, luminat fuserăm Noi printr'o informație desăvârșită despre cele ce auzisem și aflasem mai demult dela bărbați cari nu văzuseră cu ochii și vorbeau după auzite, între altele de dumnezeiasca purtare și înțelepciunea foarte minunată. — Insușiri inefabile după cum spune dumnezeiescul Apostol, pe care Dumnezeu din grije neîncetată față de Biserici veghiând la pacea dintre ele, le dăruiește și însuși Scaunului tot atât de eminent. Aflând dar acestea și întăriți mai tare prin exactitudinea faptelor, cu bucurie de nespus

ne-am ridicat spre a împărtași Fericirei Tale prin scrisoarea de față, râvna de care suntem stăpâniți față de marea operă aceasta, arătându-i lămurit cum că din partea noastră, am îmbrățișat cu cel mai mare foc cea atât de însemnată pace a Bisericilor și recunoaștem Apostolescului Scaun, Pronomiile și Prerogativele ce îi sunt atribuite din vechime. Facem aceasta nu numai cu plăcere, dar și în dorința de a le recunoaște pentru totdeauna. Și mai întâiu, după ce dela începutul împăcării am asvârlit din sufletul și din mintea noastră schizma Bisericilor, ca un lucru nedrept, neînțelept și mântit de uneltiri diavolești, admitem ceea ce a fost sancționat prin Tomosul Sinodal și recunoaștem Tronului Apostolic Primatul, dreptul de apel și la pomenire, făgăduind a le păstra neștirbite în viitor, asigurând a nu schimba nimic în nici untru chip.

Al doilea, facem cunoscut Înalt Prea Sfinției Tale, că lucrătorul răului, în ce privește Unirea Bisericilor, nu se ține liniștit și găsind la mai mulți din ai noștri bunaprimire a răutății lui, le-a infiltrat propriul lui venin. Și aceștia, plini de răutate, au răspândit în popor o învățătură rea și mincinoasă, îndemnând mulțimea să disprețuiască în scop de împăciuire, sinaxele ce se fac în sfintele și dumnezeieștile Biserici, fără de niciun cuvânt, să fugă de preoți și să se depărteze dela sfintele slujbe ale lor, disprețuind botezul lor. Prin toate aceste lucrări au încercat să turbure vieța și temelia creștinismului.

Pentru aceea, cu ajutorul sfințiilor de Dumnezeu încununărilor Impărați ai mei, întreg Sinodul Arhiepiscopilor s'a adunat din nou ca să cerceteze acestea. De acord cu Ei, Smerenia mea a chemat pe uneltitori și căpeteniile înșelăciunii acestea, pe mulți convertindu-i prin învățături și rugăciuni. Dar fiindcă văzuserăm, că mulți dintre ei la urma urmelor rămăneau în rătăcirea lor, cu învoirea tuturor, am osândit pe toți cei ce să găseau în starea aceasta. Clericii din toate categoriile, fie că erau cinstiți cu arhieria, fie că aveau darul preoției, ori că erau prin'tr diaconi, pe toți și pe călugării hirotoniți i-am caterisit și afurisit. În ce privește pe mireni și pe cei ce să numesc simpli călugări fiindcă sunt lipsiți de orice caracter clerical, i-am scos dela împărtașenie, oricare le va fi fost averea sau poziția, atât pe cei înalțați și puternici după slava și puterea lumii acesteia, cât și pe cei smeriți și mititei.

Măsurile aceste le-am luat Smerenia mea împreună cu adunarea Arhiepiscopilor din jurul nostru, le-am pronunțat în Sinod și le-am trecut într'o hotărâre scrisă, pe care fie care dintre noi au întărit-o cu propria sa iscălitură, așa cum Fericirea Ta poate să se convingă după alăturata copie. În ce privește Bisericile și pronomiile recunoscute din vechime Tronului Apostolesc veți vedea, în hotărâre, că le păstrăm neschimbate dintr'o sinceră dispoziție sufletească și cu ajutorul lui Hristos le vom păstra așa cum sunt și astfel întărite, prin aceasta nouă asigurare și confirmare.

Pentru ca Fericirea Ta să vadă lămurit, ceea ce gândim și credem față de Dumnezeu, trebuie acum să facem mărturisirea credinței noastre. Legat așa cum se cuvine de legea Sfinților Părinți, socotim, că

Biserica Romei este ortodoxă, fiind de acord cu ea asupra învățăturei.

Cu adevărat credem într'un singur Dumnezeu fără de început și fără de cauză, nevăzut, nepriceput și neschimbat, Tatăl lui Isus Hristos, Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru, Făcătorul tuturor zidirilor văzute și nevăzute, Cel ce din nimic făcând toate lucrurile le păstrează și le cârmuiește prin puterea lui providențială.

Intr' unul singur Domn Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, din Tatăl născut înainte de toate veacurile, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, existând din vecinicie, deodată cu Dumnezeu Tatăl, posedând exact toate însușirile Tatălui, afară de aceea de a fi Tată, de o ființă cu Tatăl, prin care toate s'au făcut în ceriu și pe pământ, carele pentru a noastră mântuire s'a întrupat fără de a părăsi sânul Tatălui, s'a scoborât până la chipul robului, prin Duhul Sfânt trup s'a făcut în Maria Fecioara și Maica lui Dumnezeu, luând firea noastră fără schimbăciune. După ce om desăvârșit s'a născut, Dumnezeu întreg a rămas, o persoană în două firi desăvârșite, dumnezeirea și omenirea voiu să zic (omenirea în care a suferit de bună voie, dumnezeirea rămânând intactă) a primit în trupul său restignirea și prin restignire

moartea și înmormântarea. A înviat din morți a treia zi, s'a suit în ceriuri cu trupul și șade de a dreapta Tatălui ca să dea fiecărui om după faptele sale din viața aceasta și ca să împărătească nemuritor și neperitor.

Intru Duhul Sfânt Domnul de viață dătătorul, cel ce purcede din Tatăl prin Fiul, și El tot Dumnezeu de o ființă și de o substanță (în ce purcede în esență și firea sa înefabilă din Tatăl prin Fiul născut). Ziditorul tuturor zidirilor, Atotputernic, Pantefor, pătrunzând tot, chiar adâncimile lui Dumnezeu, carele purcede din Tatăl prin fire și esență, dar care purcede și dela Fiul, tot ca și Dumnezeu Tatăl, este închinat și slăvit cu Tatăl și cu Fiul, și a grăit prin Prooroci și prin vestiitorii milei.

Mai mult, primim și respectăm una sfântă catolică și apostolică Biserică, și mărturisim că este întrâna un botez, ce șterge păcatele.

Așteptăm învierea morților și viața vecinică, în lumea ce va să vie. Punctele acestea pe care le ținem din vechime și dela început ca și o coloană a ortodoxiei, Noi le mărturisim și cu ele împreună dorim să ne înfățișem în fața lui Hristos la ziua judecâției, prin rugăciunile Maicei lui Dumnezeu și a tuturor Sfinților. Amin».

Ion I. C. Brătianu despre Cezar Borgia

Marele defunct, I. G. Duca, în volumul său „*Portrete și amintiri*” apărut în editura »Cartea Românească« din București, în anul 1932, în capitolul „*Ion I. C. Brătianu*” — Aspecte și amintiri — (conferință ținută la 7 Ianuarie 1931, cu prilejul inaugurării »Bibliotecii Ion I. C. Brătianu«, descriind »câteva aspecte ale personalității lui Ion I. C. Brătianu«, ne dă o pagină importantă privitoare la »frământările sufletești ale lui Brătianu«, în timpul neutralității.

Dar să lăsăm pe I. G. Duca să vorbească:

„Am scris, și cândva se vor publica, multe scene privitoare la frământările sufletești ale lui Brătianu în timpul neutralității și războiului, scene care toate sunt spre marea cinste a sufletului său de om și patriotismul său de bărbat de Stat.

Dar ții să reamintesc azi cuvintele pe cari mi le-a spus câteva zile înainte de a intra în războiu, fiindcă cred că ele mai mult decât oricare altele pot caracteriza conștiința lui Brătianu.

Tratatul de alianță era iscălit, data declarării războiului era fixată, ultimele pregătiri erau terminate. Secretul era atât de bine păstrat încât mai nimeni, afară de mine, nu știa cele ce se vor petrece peste câteva zile. Pe o seară minunată de lună mă întorceam cu Brătianu în automobil dela Buftea. Pierduți în gândurile și grijile cari ne copleșeau, tăceam și el și eu. Mașina înainta cu mare iuțeală spre București ale căror lumini se și zăreau în depărtare. Când deodată, întrerupând prelungita noastră tăcere, Brătianu îmi spune brusc, cu o voce plină de emoțiune: »Cunoști bine istoria lui Cezar Borgia?« Surprins, i-am răspuns: »Nu tocmai. Dar de ce această stranie în-

trebare?« Și fără să țină seamă de cuvintele mele, ca și cum ar fi vorbit singur cu el înșuși, Brătianu continuă: »Da, Cezar Borgia n'a fost un simplu aventurier, cum s'a crezut atâta vreme. Cezar Borgia a fost un cap politic. De fapt, el este adevăratul precursor al unității italiene. Planurile lui erau grandioase și probabil că ar fi reușit. Din nenorocire, i-a scăpat un lucru în pregătirile sale. N'a prevăzut că tatăl său, Papa Alexandru al VI-lea,* va muri, pe când el nu va fi la Roma. Și aceasta a fost deajuns, pentru ca toate prevederile lui să se prăbușească, pentru ca el să fie învins, obligat să se expatrieze și pentru ca secole întregi lumea să-l considere ca un simplu depravat și ca un aventurier de rând«.

În liniștea nopții ascultam fără a-l întrerupe acest uimitor monolog: »Amintirea lui Cezar Borgia mă obsedează de câțva timp zi și noapte. Și eu cred că m'am gândit la toate, că am prevăzut totul, că nu am lăsat nimic la voia întâmplării. Caut mereu să văd ce mi-a putut scăpa. Nu găsesc. Dar și eu? Poate mă înșel, poate că totuși am uitat să prevăd ceva. Hotărât, amintirea lui Cezar Borgia mă urmărește«.

Această descriere istorică, de mare valoare, pentru noi, mai are și o deosebită importanță, și mai cu seamă, dacă ținem cont și de faptul că Ion I. C. Brătianu n'a fost numai un mare om politic, ci a fost un mare cărturar, un mare istoric, astfel, că aceste cuvinte ale lui Ion I. C. Brătianu despre Cezar Borgia, nu sunt cuvintele unui om de rând, ci ale unui mare istoric.

Și faptul care ne-a îndemnat, să reproducem de-

*) I. G. Duca: Portrete și amintiri, București 1932, pag. 39—40.

scrierea de mai sus, a fost determinat de romanele pornografice apărute, nu demult la noi, în editura evreiască Ig. Hertz din București, unde acest mare om politic și precursor al unității Italiei care a fost Cezar Borgia, este reprezentat ca un aventurier de rând și de un depravat, astfel că, deși istoria îl rehabilitase deja de mult pe Cezar Borgia, totuși, noi, fiind seamă de numărul prea mare de cetitori dela noi ai romanelor pornografice, recrutați, în mare parte din elevi, am vrut să facem dreptate la noi, lui Cezar Borgia, chiar prin marele Ion I. C. Brătianu.

Basarab Moldoveanu.

Monografia parohiei Peceiu, din județul Sălaj.

1.

Comuna Peceiu, locuită azi în întregime de români, afară de două familii de evrei, este situată în partea de sud a județului Sălaj. E un sat vechiu românesc, ai cărui locuitori pe vremuri erau iobagi, aparținători cetății Crasnei.

Date sigure despre aceasta comună există din timpuri străvechi. La anul 1205 aceste plaiuri formau proprietatea unui nobil ungar din Crasna, cu numele Pecheliy și au rămas în stăpânirea sa timp de 30 ani. El a căutat să-și populeze moșia cu iobagi, în care scop a adus cinci familii, pe cari le-a așezat în cele cinci colțuri ale averii sale, ca să aibă cu cine-și lucra pământul.

La anul 1235 aceasta avere trece în posesiunea fiului său Pechel și rămâne în stăpânirea lui până la 1270, când o găsim împreună cu averea unuia, numit Horvat, și pentru ea se poartă două procese, între primarul Crasnei, Topa, și Botocan Marcu, cari procese se judecă la Oradea și fin până la 1275, când se vinde această avere la licitație și o cumpără un anumit Petserd.

În acest timp, soarta celor cinci familii de iobagi, ce locuiau aceste plaiuri, devine din ce în ce mai tristă, nemaiputând suporta cruzimile și bătăile până la sânge, la cari erau supuși. Dar, în urma unui proces, proprietarul Petserd pierde această avere și la anul 1341 e vorba ca moșia să treacă în posesiunea unui preot cu numele Danciu. Însă »episcopul« Tășnadului, sub a cărui »jurisdicțiune« erau supuse aceste plaiuri, n'a consimțit la aceasta și atunci aceasta avere a trecut în proprietatea bisericii din Sân-Mihaiu (Mihăieni) . . . Nu se știe precis dacă acest preot a fost și păstorul sufletesc al iobagilor de pe moșia, care azi formează comuna Peceiu, sau nu, dar e sigur că poporul român s'a născut creștin și, ca atare, se vor putea aplica și celor cinci familii de iobagi, pe cari le-a adus Pecheliy, pe la anul 1205, aici, ca să-și lucreze moșia sa, cuvintele lui Plutarch: »Priviți în lumea largă: voi veți vedea orașe fără întărituri, fără știință, fără ocârmuitori; veți găsi oameni fără locuințe stabile, cari nu vor ști să întrebuințeze monetele și nu vor avea idee despre

arte; dar nu veți da de nicio societate omenească fără credință în Dumnezeu; de niciun oraș, în care să nu fie sanctuar, în care să nu se folosească niciun fel de rugăciune și jertfă« . . . (Adversus Colotem epicur. c. 31).

La anul 1481 găsim această moșie ca aparținătoare cetății Vălcăului, iar la 1547 cele 194 jug., cari formau moșia, din cauza unor certe și procese, se'mpart între nobilii unguri: Sarmasághi Andreiu și Băthoriy Ladislau, pentru ca la 1548 să găsim stăpâni, aici, pe nobilii unguri: Sarmasághi și Valkoiy Petronella, aceasta din urmă cu reședința în Șimleu.

La anul 1561 acest ținut e pustiit de pașa turcesc din Buda și sunt de admirat sforțările pușinilor locuitori, cari vor fi format atunci sătulețul Peceiu, cum au putut să-și edifice la 1587 actuala biserică, din lemnele de pe pădurea seculară, numită Dumbrava, situată în partea hotarului din spre Crasna, unde azi e loc arător și nici spini nu se găsesc măcar.

Momentan ce au scăpat de jefuirile turcilor, au simțit necesitatea unui local, unde să se adune, aproape zilnic, să asculte învățăturile mângâitoare ale unui preot și să-și înalțe rugăciunile lor fierbinți către Atotputernicul Dumnezeu, care le era unicul și cel mai prețios sprijin, în toate năcazurile, de cari au avut parte.

(Va urma).

Preot Valeriu Gregoriu Sima.

— **Anunț școlar.** La școala normală de fete din Oradea, înscrierile se fac începând din 5 Sept. Cererile timbrate se vor adresa »Direcțiunii școlii«, însoțite de următoarele acte: 1. Extras de naștere. 2. Certificat școlar. 3. Act de revaccinare. La cerere se trimite inventarul lucrurilor, pe care eleva e obligată să și-le aducă pentru internat. Taxa școlară, cuprinzând totul este de 8200 lei anual, plătită în 3 rate. Funcționarii o pot plăti în rate lunare. Examenul de admitere în cl. I. începe la 10 Sept a. c. orele 8 dimineața. Candidatele vor fi supuse unei vizite medicale, apoi vor da examen scris (dictare) la l. română și aritmetică, examen oral la l. română, aritmetică, geografie și istorie, (materia cl. IV. primare). Uniforma se va confecționa după modelul dat de direcțiune. Candidatele trebuie să aibă 12 ani împliniți, dispensă în minus sau plus, se dă de către direcțiune, iar dispense mai mari de către Onor. Inspect. Timișoara. Candidatele reușite la acest examen, cu media 8—9 sau 10, dacă vor putea face dovadă că părinții lor sunt lipsiți de mijloace, pot obține scutiri de taxe și burse. În cl. II. III. V. VI. și a VIII-a încă sunt locuri vacante. Cererile de transferare se adresează direcțiunii. — Conform ordinului Min. 10073 se admit treceri dela gimnaziu în primele 3 clase normale, dacă elevele au media generală 6 cel puțin. În cl. V. înscrierile se pot face numai în baza unui examen. Clasa a IV-a nu funcționează în acest an. — **Direcțiunea.**

CRONICI

— **Oaspe înalt.** Exc. Sa Nunțiul Apostolic în România Mgr. Valerio Valeri a fost toată vara oaspele Excelenței Sale episcopului nostru Dr. Valeriu Traian Frențiu la frumoasa stațiune climaterică *Stâna-de-Vale*. Înaltul oaspe a sosit la Oradea Miercuri în 19 Iulie; după ce a asistat în 20 Iulie la o liturghie pontificală și hirotonirea alor 2 preoți noi (Adrian Tarța și Sever Lupu), Exc. Sa a trecut la Stâna-de-Vale unde și-a petrecut vacanța de vară. În cursul sederii sale la Stâna-de-Vale Exc. Sa Nunțiul a făcut o frumoasă excursie în Munții Apuseni, până la Brad, admirând frumusețile regiunilor noastre și cunoscând mai de aproape și vieța țăranilor noștri credincioși dela țară. Înaltul oaspe, reintors prin Beiuș și Holod la Oradea, a părăsit Oradea, întru aclamările însuflețite ale clerului gremial, Duminecă în 2 Sept. plecând cu mașina la Baia-Mare, Satu-Mare și Cluj, unde va face vizite particulare înălților arhieriei de acolo. Între altele notăm cu satisfacție, că Exc. Sa Nunțiul a început să ne învețe limba, pe care o vorbește deja binișor. *La mulți ani!*

— **Schimbări în cler.** Preav. Ordinariat al episcopiei noastre a făcut în timpul din urmă următoarele schimbări în cler: On. *Liuiu Marele* dela Prisaca la loaniș. — On. *Augustin Egri* preot nou hirotonit la *Fiziș*. — On. *Vasile Murqu* dela *Fiziș* la Ghenciu. — Joi în 20 Iulie au fost hirotoniți întru preoți *Adrian Tarța* (din Moftinul-Mic), numit adm. par. la Vălani (distr. Beiuș) și On. diacon (celibe) *Sever Lupu* (din Beliu), funcționar la administrația centrală. — Cl. *Dr. Ioan Bal*, adm. par. în Negru și preot misionar, a fost numit cu data de 1 Sept. crt. spiritual al Seminarului nostru teologic. — Vineri în 7 Sept., cu ocazia încheierii exercițiilor spirituale seria II, au fost hirotoniți întru eiaconi: *Alexandru Pop* (din Derșida) și *Roman Nemes* (din Abrămuș), iar Sâmbătă în 8 Sept., în cadrele congresului diecezan al Agrului, aceiași au fost hirotoniți preoți.

— **Exercițiile spirituale** anuale ale clerului nostru s'au ținut și anul acesta în Seminarul teologic în două serii: 3—7 Iulie și 3—7 Septembrie. Amândouă seriile l-a predicat cu bogat rod sufletesc Păr. *Ioan Bodocan* S. I. din Satu-Mare.

— **Un apel** pentru zidirea *bisericii române unite din Alba-Iulia*. Credincioșii noștri din istorica cetate a Albei-Iulia în frunte cu harnicul lor protopop *Vasile Urzică*, lansează un călduros apel către toți credincioșii bisericii noastre din provincia bisericească de Alba-Iulia și Făgăraș, să dăruiască pentru clădirea monumentalei biserici a »Unirii«, ce intenționează a o zidi în acel istoric oraș al Unirii noastre cu Roma. Locul singur pe care se va clădi monumentala biserică în plin centrul orașului, a costat 1.100.000 Lei. — Nu ne îndoim, că credincioșii diecezei noastre, cler și popor împreună, vor contribui cu obolul lor la zidirea frumoasei biserici, a cărei reușită trebuie să fie o chestiune de onoare pentru noi toți.

— **Se caută un cantor-învățător** pentru frunțașă comună *Vărădio* din Banat (jud. Caraș); preferit absolvent al școlii normale unite din Oradea, cu cunoștințe de cantorat. Pentru dirijarea corului va fi remunerat separat.

— **Aviz.** Cu multă bucurie anunțăm apariția Liturghiei S. Ioan Gură de Aur compusă de Maestrul Prof. Fr. Hubic pentru cor bărbătesc. Liturghia aceasta constă din două părți, partea întâie cuprinde bucăți mai grele, iară partea a doua se poate preda de orice cor începător. Fiind tipărirea notelor prea costisitoare, aceasta liturghie apare în exemplare puține, de aceea e de recomandat a se grăbi cu comanda. Prețul unei partituri e de 100 lei + 15 Lei porto. Se comandă la autor: *Oradea, str. Pasteur No. 17*. Costul e de a se trimite înainte, fiindcă cu ramburs nu se expediază. Totodată atragem atenția asupra celorlalte compoziții, ce vor apărea succesiv: Pe 1 Octomvrie apar drăgălașele colinde — partea I. pe voci mixte, partea II. pe voci bărbătești; — pe Ianuarie apare: Slujba din Joia-Mare seara; apoi Prohodul Domnului, Vecernia, Psalm. 93 etc. E de dorit ca aceste partituri să se găsească în fiecare bibliotecă parohială pentru uzul corurilor locale.

— **Chitanță**, despre 309 Lei, trei sute nouă Lei, care sumă — colecta părintelui Cornel Abrudan pentru văduve — o am primit. Oradea, la 7 Sept. 1934. Oficiul Administrativ al Fondurilor Diecezane gr. cat. Oradea-Mare. *A! Mihujiu*.

BIBLIOGRAFIE

— **A apărut noul Orologhion.** — *Orologhion*, care cuprinde Urmarea Orelor și câte sunt de lipsă spre săvârșirea laudelor de toate zilele. Edițiunea a V-a. Cu binecuvântarea Excelenței Sale Înaltpreasfințitului Domn *Dr. Vasile Suciu* arhiepiscop și mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș. Blaj, Tipografia Seminarului arhidiecezan. MDCCCXXXIV. Prețul broșat 250 Lei; legat 350 Lei. — *Orologhionul*, epuizat înainte cu câțiva ani, a apărut, în sfârșit, într'o ediție care merită toată lauda. Limba, stilul, formatul, hârtia, tiparul în două culori, toate neexcepționabile. Prețul e, doar, puțin cam exagerat. Cei ce au lucrat la acest *Orologhion* (Rvsmii canonici *Dr. Victor Macovei*, *Ștefan Roșianu*, P. On. protopop *Aurel C. Domșa*, P. On. notar consistorial *Ioan Crișan*, bibliotecarul metropolitan *Alex. Lupeanu-Melln*, P. On. prefect al tipografiei *Vasile Suciu*, culegătorul *Ioan Spineanu* și mașinistul *Miron Roșu*) pot avea satisfacția sufletească că au dat clerului o carte cât se poate de perfectă. Micile greșeli de amănunt vor fi relevate la timp după amănunțită și îndelungată înrebuintare.

— **Călătorie la Iad** cu *Scriptura în mână* sau *De vorbă cu pocășii*, de P. *Lucian Pop*, ieromonah în Ord. Sf. Vasile. Editura Părinților Basiliani dela *Mănăstirea Bicsad*. Prețul 12 Lei. — De mult ne lipsea o carte practică pentru combaterea diferitelor secte pocăite. O avem acum în cartea Păr.-lui *Lucian* dela *Bicsad*. E compusă în formă de dialog și poate fi foarte utilă pentru Preaon. preoți; o pot ceti cu mult folos și credincioșii pe cari îi interesează învățătura rătăcită a sectelor.

— **Canon de rugăciune către Sf. Iosif**, de Dr. *Victor Bojor*, canonic. Tip. „Aurora“ A. Todoran Gherla 1934. Prețul 10 Lei (?). — Cea mai frumoasă și mai folositoare rugă către Sf. Iosif logodnicul Preacuratei Fecioare Maria, Patronul universal al Bisericii și bun ocrotitor al familiilor și al sfințelor curății. O recomandăm călduros tuturor.

